

Psikiyatride Etik ve Hukuki Sorunlar Sempozyumu (Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği

Yurt Dışı Katılımlı 4. Ulusal Sempozyumu)

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi ve Tıp Etiği ve
Tıp Hukuku Derneği iş birliği ile gerçekleştirildi

İstanbul, 2-3 Aralık 2010

‘Ruh Sağlığı Yasamız Olmalı!’

Symposium of Ethical and Legal Problems on Psychiatry (Turkish Mental Health Code Should Be Enacted)

Arın NAMAL^a

^aTıp Etiği ve Tıp Tarihi AD,
İstanbul Üniversitesi
İstanbul Tıp Fakültesi, İstanbul

Geliş Tarihi/Received: 01.03.2011
Kabul Tarihi/Accepted: 01.03.2011

Yazışma Adresi/Correspondence:
Arın NAMAL
İstanbul Üniversitesi
İstanbul Tıp Fakültesi,
Tıp Etiği ve Tıp Tarihi AD, İstanbul,
TÜRKİYE/TURKEY
arinnamal2002@yahoo.com

ÖZET Psikiyatride etik ve hukuki sorunlarla ilgili sempozyum İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı ve Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği tarafından İstanbul’da 2-3 Aralık 2010 tarihleri arasında düzenlendi. Toplantıda bu konuda çok değerli bildiriler vardı. Ayrıca toplantıya Prof.Dr. Jochen Taupitz Almanya’dan, Prof.Dr. Bozena Plonka Syroka ve Dr. Agnieszka Kazmierczak ise Polonya’dan katıldılar. Prof.Dr.Taupitz açılış konferansı verdi. Bu makalede bu sempozyum ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikiyatride etik ve hukuki sorunlar sempozyumu,
tıp etiği ve tıp hukuku derneği, ruh sağlığı

ABSTRACT Symposium of ethical and legal problems on Psychiatry was held by Department of Medical History and Ethics, İstanbul Medical Faculty and Society for Medical Ethics and Law in İstanbul during 2-3 December, 2010. Valuable papers were present in this meeting. Moreover, Prof.Dr. Jochen Taupitz from Germany and Prof.Dr. Bozena Plonka Syroka, Dr. Agnieszka Kazmierczak from Poland participated in the symposium. Prof.Dr. Taupitz gave an opening conference. In this paper, some knowledge have been given about this symposium.

Key Words: Symposium of ethical and legal problems in psychiatry, mental health,
society for medical ethics and law

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2011;19(1):60-5

Türkiye, ruh sağlığı yasası olmayan tek Avrupa ülkesidir. Gelişmiş bütün ülkelerde ruh sağlığı yasası yürürlüğe konmuştur. Tedavi hizmetlerinin nitelik ve yaygınlığının artırılması, bu alandaki hizmetlere kolay erişilebilmesi, ruh sağlığına bakışın değiştirilmesi ve ruhsal sorunu olanların dışlanması önlenmesi için, bir ruh hastalıkları yasasına gereksinimimiz olduğu açıktır. Savunmasız, kolay incitebilir insan gruplarından olan ruh hastalarının haklarının, hasta hakları içerisinde ayrıca tanımlanması ve benimsetilmesi, onların insan onuruna yaraşır koşullarda tedavi görmeleri ve yaşayabilmeleri için yapılması gerekenleri ve yapılmamış olanları tartışmak, en çok tıp etikçileri ve hukukçuları için kesintisiz bir görevdir. ‘PSİKİYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU’, bu duyarlılık içinde İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı ve Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği tarafından 2-3 Aralık 2010 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi

İstanbul Tıp Fakültesinde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği 1933 Üniversite Reform Amfisi'nde gerçekleştirildi.

Sempozyumun Onursal Başkanı İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Sayın **Prof.Dr. Mehmet Bilgin Saydam** idi. Sempozyumun Başkanlığı İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi **Doç.Dr. Arın Namal** ile İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanı ve Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Başkanı **Prof.Dr. Öztan Öncel** tarafından paylaşıldı. Doç.Dr. Armağan Samancı (Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi) ve **Yrd.Doç.Dr. Hakan Ertin** (İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı), düzenleme kurulu üyeliklerini üstlendiler.

Sempozyum, **Doç.Dr. Arın Namal**'ın konukları, “İnsana hiç yaraşmayacak koşullarda tedavi görmüş ve yaşamış, ama her biri insanlık ailesinin birer üyesi, insan kardeşlerimiz olan, yaşamı son

bulmuş tüm ruh hastalarının anısına” diyerek davet ettiği bir dakikalık saygı duruşu ile başladı.

Doç.Dr. Arın Namal konukları, “İnsana hiç yaraşmayacak koşullarda tedavi görmüş ve yaşamış, ama her biri insanlık ailesinin birer üyesi, dolayısıyla insan kardeşlerimiz olan, yaşamı son bulmuş tüm ruh hastalarının anısına” sözleriyle bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyor.

Sırasıyla, Sempozyum Eş Başkanları **Doç.Dr. Arın Namal** ve **Prof.Dr. Öztan Öncel**, Türk Psikiyatri Derneği Başkanı, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı Sayın **Prof.Dr. Raşit Tükel**, Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Kurucu Başkanı, Uludağ Üniversitesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Sayın **Prof.Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir**, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Sayın **Prof.Dr. Bilgin Saydam** ve Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcısı Sayın **Prof.Dr. Yasemin Oğuz** açış konuşmalarını yaptılar.

Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcısı **Prof.Dr. Yasemin Oğuz** açış konuşması için kürsüde.

Sempozyumun açılışında Sağlık Bakanı Sayın Prof.Dr. Recep Akdağ'ın başarılar dileyen telgrafı okundu. İstanbul Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü de sempozyumun izlenmesi için görevlendirme yapmış, bu hususu sempozyum başkanlarına duyurmuştu.

Açılıştaki sempozyumu parasal olarak destekleyen Alman Akademik Değişim Programı (Deutscher Akademischer Austauschdienst) İstanbul Bürosu Direktörü Sayın Dr. Isabelle Aydan Risch ve sempozyumu izlemek üzere Polonya'dan gelen Wrocław Üniversitesi Hürmanistik Bilimler Bölümünden **Prof.Dr. Bozena Plonka Syroka** ve **Dr. Agnieszka Kazmierczak** da hazır bulundular.

Soldan itibaren: **Doç.Dr. Hanzade Doğan**, **Dr. Agnieszka Kazmierczak** (Polonya) ve **Prof.Dr. Bozena Plonka Syroka** (Polonya).

Açılışın ardından Heidelberg ve Mannheim Üniversiteleri Hukuk Fakülteleri Alman-, Avrupa- ve Uluslararası Tıp Hukuku, Sağlık Hukuku ve Biyoetik Enstitüsü (IMGB) Başkanı Sayın **Prof.Dr. jur. Jochen Taupitz**'e Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Yönetim Kurulunun 25 Kasım 2009 tarihli ve 37 sayılı toplantısında verilen karar uyarınca derneğin bilimsel etkinliklerine kuruluşundan bu yana yaptığı değerli katkılar nedeni ile "Onur Üyesi" Plaketi takdim edilmiştir. **Prof.Dr. Taupitz**, derneğin 2005, 2007 ve 2009 yıllarında gerçekleştirdiği uluslararası katılımlı toplantılarında davetli konferansçı olarak aramızdaydı. Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği, uluslararası etkinliklerini, **Prof.Dr. Taupitz**'in direktörü olduğu merkez ile iş birliği içinde düzenlemişti. **Prof.Dr. Jochen Taupitz**, Mannheim ve Heidelberg Üniversitelerinde hukuk fakültesi öğretim üyelikleri yanı sıra, Federal Almanya Ulusal

Etik Kurulu Üyesi, Alman Tabipler Birliği "Tıp ve Bağlı Alanlarda Etik İlkelerin Korunması İçin Merkez Komisyon Yönetim Kurulu Üyesi", Heidelberg Üniversitesi Etik Kurul Üyesi, Federal Almanya Tıp Etiği Kurulları Çalışma Grubu'nun temel sorunlarla ilgilenen kurulunun yürütücüsü, Alman Tabipler Birliği Etik ve Tıbbi-Hukuki Konular Kurulu Üyesi, Alman Tabipler Birliği Bilimsel Danışma Kurulu "Tahmini Genetik Tanı" Çalışma Grubu Üyesi, Alman Araştırma Vakfı Genetik Araştırma Senato Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Kurucu Başkanı Sayın **Prof.Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir**'in, Sayın **Prof.Dr. Jochen Taupitz**'e "Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Onur Üyesi Plaketi" takdimi

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Onur Üyesi, Federal Almanya Ulusal Etik Kurulu Üyesi **Prof.Dr. jur. Jochen Taupitz**.

Prof.Dr. jur. Jochen Taupitz Federal Almanya'nın eyaletler için profil olan Ruh Sağlığı Yasası'nı tanıtan konuşmasını yapıyor.

Sempozyumda **Prof.Dr. jur. Jochen Taupitz** açış konferansı olarak "Almanya'da Psikiyatri Örnek Yasası", **Prof.Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu** "Psikiyatristlerin Ceza Mevzuatındaki Hak ve Yüklülüklerine Genel Bakış", **Prof.Dr. Yasemin Oğuz** "Psikiyatride Hekim-Hasta Arasında Cinsel Yakınlık Sorunu: Az Konuşulan Sık Yaşanan Bir Etik İkilem", **Prof.Dr. Esin Kahya** "İbn Sina'nın Çocukların Ruh Sağlığı Konusundaki Önerileri", **Uz.Dr. Latif Alkan** (Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Klinik Şefi) "Ceza Sorumluluğu İçerisinde Psikiyatri ve Hukuk", **Prof.Dr. Mehmet Şevki Sözen** "Adli Olgularda Psikiyatrik Değerlendirme Hasta Hakları ve Hekim Sorumluluğu", **Prof.Dr. Nevzat Alkan** "Tıbbi Uygulama Hatası İddiası Olan Psikiyatrik Olgularda Bilirkişilik", **Dr. Nurhan Eren** "Psikiyatri Hemşireliğinde Etik Sorunlar", **Prof.Dr. Doğan Şahin** "Ruh Hekimliği Meslek Etiği Kuralları Oluşturma Süreci ve Kuralları 1", **Prof.Dr. Şahika Yüksel** "Ruh Hekimliği Meslek Etiği Kuralları 2", **Prof.Dr. Günsel Koptagel** "Hekimlik Uygulamasında Biyo-Psiko-Sosyal Etik ve Salutogenez (Sağlık Üretme)", **Prof.Dr. Nil Sarı ve Dr. Burhan Akgün** "Mecnun Kavramına Bir Bakış", **Doç.Dr. Hanzade Doğan** "Neden Psikiyatri ve Etik Birlikte Çalışmalıdır?" **Doç.Dr. Arın Namal** "Psikiyatrinin Etik Açısından Sorgulanan Yönlerine Genel Bakış", **Uz.Dr. Nezhir Eradamlar** (Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Şefi) " Y. TCK 57, YTMK 432, Ruhsal Sorunlu Memurlar ve Deneşimli Serbestlik İçeriğinde Psikiyatride Zorunlu Tedavilerde Etik", **Doç.Dr. Armağan Y. Samancı**

"İnternette Psikiyatri Uygulamalarının Tıp Etiği Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı bildirimleri sundular.

Sempozyumun Oturum Başkanlıkları **Prof.Dr. Zuhul Özaydın**, **Prof.Dr. İbrahim Başağaoğlu**, **Prof.Dr. Raşit Tükel**, **Prof.Dr. Şahika Yüksel**, **Prof.Dr. Ayten Altıntaş**, **Prof.Dr. Yasemin Oğuz**, **Prof.Dr. Günsel Koptagel İlal**, **Prof.Dr. Şevki Sözen**, **Prof.Dr. Nevzat Alkan**, **Prof.Dr. Öztan Öncel**, **Doç.Dr. Hanzade Doğan**, **Prof.Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu**, **Prof.Dr. Nil Sarı** ve **Doç.Dr. Arın Namal** tarafından yürütüldü.

İlk oturumun başkanları: Türk Psikiyatri Derneği Başkanı ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı **Prof.Dr. Raşit Tükel** (solda) ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı **Prof.Dr. Şevki Sözen**.

Sempozyumda canlı tartışmalar, ülkemizde psikiyatri alanında etik ilkelerin içselleştirilmesi için öncü çalışmalar başlatan Sayın **Prof.Dr. Günsel Koptagel İlal**'in "Bir toplumun uygarlaşmasının ölçütü, sadece sağlıklı ve güçlü üyelerinin rahatını sağlayacak aygıtların keşfedilip sunulması değil, o toplumun bütün üyelerinin, özellikle de hasta ve güçsüz olanların bu rahatı ne kadar paylaştıklarıdır" sözlerinin bilincinde olan değerli katılımcılar tarafından yürütüldü. Tartışmalar herkesin belleğinde şu haklı tespiti daha da pekiştirdi: "Bir ülkenin ruh hastalarına yaklaşımı, o ülkenin toplumsal-etik kartvizitidir."

Ülkemizde psikiyatrik yardımın kalitesinden önce, ulaşılabilirliğindeki güçlük yüzümüze çarpmaktadır. Gelişmiş ülkeler bu rakamı çok aşağılara çekebilmişken, ülkemizde 100 bin kişiye bir psiki-

yatr düşmektedir. Sempozyumun açış konferansını veren Prof.Dr. Jochen Taupitz'in ülkesi Almanya'da, büyüklüğü nedeni ile kendisi eyalet olan kentlerde 6-8 bin kişiye, diğer eyaletlerde 16-18 bin kişiye bir psikiyatr düşmektedir. Bizim ülkemizde çocukların, gençlerin, yaşlıların psikiyatrik yardıma ulaşmaları çok daha güçtür.

Sempozyumda ruh hastasının, sağlıklı insandan tümüyle farklı bir kişi olmadığı, sadece bazı durumlarda, bazı fikirlerine, yaşamışlıklarına ve davranışlarına bağlı olarak sağlıklı insandan ayrıldığı vurgusu ile şu mesaj verildi: Bir toplumun ruh hastalarına ve engellilere yaklaşımı, o toplumun insancıl olup olmadığının kanıtıdır. Psikiyatride, hekim-hasta ilişkisindeki asimetri, özel bir ikilem ortaya koyar: Bir yandan bu ilişki eşit, karşılıklı saygı esasına dayanırken, öte yandan hastalığın özelliğine dayalı olarak sıklıkla eşit haklar temlinde olmayan, hekimin hastanın arzusuna rağmen davrandığı bir biçimde yürür. Psikiyatr, sürekli olarak özgün durumda etik unsurları tartarak karar vermek zorundadır. Bu yüzden, etik sorunların analizi, psikiyatrin mesleki kompetanlığının ayrılmaz bir parçasıdır. Klinik psikiyatri, teorik temelleri ve araştırmada güncel durumu iyi bilen uzman, aynı zamanda etik sorunlar hakkında gerekli bilgiye sahip ise alanında tam bilgi sahibi kabul edilmelidir.

Psikiyatride etik sorunların kataloğu, sadece intiharın önlenmesi, ilaç araştırmalarında deneklik, zorla hastaneye yatırma, hastanın sırrını açıklamak zorunda kalma ya da kişinin yeterliliğinin olmadığı tanınması ile sınırlı değildir. Bunlardan çok daha önemli olanı, ruhu hasta olan kişinin onurunun nasıl korunacağıdır. Kişinin özgürlüğünü kısıtlama kararı verenler, ruh hastasında hastalığın, onun özgürlüğünü zaten kısıtlamış olduğunun farkında olmalıdırlar. Psikiyatrin bakış açısıyla sağlıklı insan ile psikozdaki insanın özerk olabilme dereceleri arasındaki kalitatif farkın tanımlanması yanında, çeşitli psikik bozukluklarda özerk olabilme derecesindeki kantitatif farkların da araştırılması gerekir. Özerklik ve kendi hakkında karar verme hakkı, ruh hastalığı bağlamında ele alındığında, bir olguda bu hakkın kısıtlanması, bir kerede verilecek ve daimi olacak bir

karar olamaz. Psikiyatrik tedavilerde önemli bir diğer sorun, tedavi amacını belirlemeye rehberlik edecek olan insan modelidir. Burada da hatırlanmalıdır ki, tedavide insana "ne yapılması gerektiği", klişe bir insan resmi üzerinden tanımlanamaz.

Prof.Dr. Fatih Selami Mahmutoglu "Psikiyatristlerin Ceza Mevzuatındaki Hak ve Yükümlülüklerine Genel Bakış" başlıklı konuşmasını yaparken.

Birçok ülke psikiyatri yasası yürürlüğe koyup, bu hasta grubunun haklarını özel bir şekilde korumayı başarmışken, ülkemiz böyle bir yasadan yoksun az sayıda ülke içerisinde kalmıştır.

Soldan itibaren: Prof.Dr. jur. Jochen Taupitz, Prof.Dr. Günsel Koptagel ilal, Prof.Dr. Yasemin Oğuz.

Sempozyuma hastalar tarafından e-mail ile iletilen (aşağıda yazıldığı gibi verilen) ve **Doç.Dr. Arın Namal** tarafından sunulan mesajlar, katılımcılar tarafından ilgiyle değerlendirilmiştir:

"PSİKİYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU böyle bir etkinlik düzenle-

yebilecek olmanıza sevindim. Her şeyin bir ilki var, katılıp katılamayacağımı şimdiden bilmiyorum, sorunları dile getirme konusunda bazı arkadaşlarımız şehir dışında belki gelemmez, bazılarımız da yakında olmamıza ramen gelemeyebiliriz. Madem böyle bir etkinlik düzenlediniz, forumdaki paylaşımları okumanızı diliyorum, sanal ortamda dile getirdiğimiz sorunların konuşamayan hastaların da dile getirmek istediklerinden farklı olmadığını düşünüyorum, ilgilerinizden dolayı sağolun, başarılar.”

“Birkaç şizofren arkadaşımın gelecek kaygısı var, annem babam vefat edince maddi manevi ne durumda olacağım kaygısı mevcut. Bu soruna da değinmeniz mümkünse seviniriz. Saygılar..”

“İyi günler. Şizofreni hastaları hukukta teğet geçiliyo. kendini mahkemelerde savunamıyor, konuşma hakkı verilmiyor. Adli tıpta ise kapalı hücrelerde tutuluyor, burada tedaviyi idame ettirecek ilaçları verilmiyor. Boşanma mahkemelerinde şizofreni olduğu için hemen boşanma kararı veriliyor.”

“HASTA HASTANEDE YATMAK HASTALIĞI KABUL ETMEK İSTEMİYOR. BU KONUYADA DEĞİNMENİZİ DİLİYOR, HASTALARI ZORLADA OLSA HASTANEYE YATIRILIP TEDAVİSİNİN SAĞLANMASI MÜMKÜN OLUNMALI, BU KONULARADA DEĞİNİRSENİZ MEMNUN OLURUZ”

“PSİKİYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU NEDEN hasta insanların hastalığı boşanma sebebi oluyor, hastalar bu dönemde daha çok destek beklerken kanun neden onların hemen yuvasını yıkmaya onay veriyor,

hayvanlar bile arkada kalamı bekleyip onu taşırken, ölüsüne bile sahip çıkarken neden kanun hastalara sahip çıkmıyor? Zaten toplum ön yargılı, eşi, çocukları da bırakınca bu ne olacak sokaklarda kaç hasta var biliyormusunuz? Bu kanunun laçkalığı yüzünden köprü altlarında yatan genç kızlar tecavüze uğruyor. Adalet adalet adalet ne, ne işe yarıyor bizim işimize yaramayan bir adalet olmamalı bakın size şahit olduğum bir olayı anlatayım. Balıkesir’de Pıtpazarı yolu üstündeki üstgeçitte bir kız gördüm. Dünyalar güzeli bir kız, toplumun deymiyle deli. Bu kızı bir buçuk yıl sonra gördüğümde kucığında bir bebek vardı, sonra iki oldu sonra üç kadın hâlâ o köprü üstünde yaşıyor, bunların yuvalarını bir celsede yıkan hakimler gidip görsünler akıllı olduğunu sanan akılsızların kucığına verdikleri babasız bebekleri nasıl büyütüp sahipleniyor. Neden onların yuvası bir celsede yıkılıyor, neden iyileşip dört elle yuvasına sarılma fırsatı verilmiyor, bunu da sorgulamanızı istiyorum.”

Bu sempozyumun, ülkemizde tıbbın ve toplumun, ruh hastalarının insan onuruna saygıyı içselleştirmeleri gerektiğine hizmet etmesini diledik. Sempozyumumuzda bildiri sunmaları hususunda davetimizi kabul eden değerli konuşmacılarımız, bu sempozyumun güçlü bir mesaj vermesinin teminatıdır. Sempozyumda sunulan bildiriler, **Prof.Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir** tarafından yayın hayatına başlatılan, **Doç.Dr. Arın Namal, Doç.Dr. Hanzade Doğan ve Prof.Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu** editörlüğünde yayınlanan **Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı**’nın 2011’de yayınlanacak 3. sayısında toplanacaktır.